

MED OSTRNICAMI

OTON ŽUPANČIČ

*Čakaj, šofêr! Trenotek tu postani!
To mesec, dva nam zdaj bo domovina.
Razgled se razprostrè, in vsa dolina
podobna kvišku obrnjeni je brani.*

*Tih tabor in prečudno tihe trume ...
tu, tamkaj kopje v zemljo zasajeno ...
vojščaki, balerine, starci, nune ...
glej nad otroke zgrudeno tam ženo ...*

*Poženi spet! — Ravan se zavrti,
in zdaj pritiskajo od vseh strani
posamič, strnjeni, za možem mož —
v pisani zmedi mrgoli ves Lož ...*

*A kakšna to procesija pred vrati?
Kot sami pravoslavni patriarhi,
cerkveni knezi in duhovni varhi
prihajajo s sijajnimi ornati!*

*Rži, ječmena, ovsu in pšenice
prinesle smo na sulicah in graha,
otave, detelje — ni treba straha:
me smo za zimo tukaj, ostrnice!*

*O zlati spomeniki naših njiv,
lepši nego iz kamena in brona!
Srce mi prebrni skrivnostna zona:
mar sem pozabil, kje sem se rodil?*

*To dômač je pogled in dômač glas,
spomin iz mladih let se mi utrinja —
a že čez prag se sklanja gospodinja —
Bog, gospa Greta, Bog daj, Koča vas!*

*

*Snežnik skoz okno gleda me ves čas,
kako pero mi teče po papirju.
Minljivi smo, drobní smo v tem vsemirju,
to tvoje črkanje, in ti, in jaz . . .*

*Ti, ki komolce si razprl in rame
udobno sklonil, pa si še visok,
da s témenom zadevaš se v obok —
je mera tudi zate? — Tudi zame.*

*Denès in jutri in še nekaj časa
ponosni kopljemo se v vsaki zori,
a pisano človeku je in gori:
imena nič, spomina več ne glasa!*

*Mi tu živí ućakali smo grozo —
človek in gora, mesto, trg in vas,
da izgubili smo svoj krst in glas —
veš, da se zovem zdaj Monte Nevoso?*

*

*Vesela voda goni žage, mline,
poljublja v senci vrbe, v soncu seva,*

*raja čez jez, po kamenju prepeva —
kaj ni si v svesti žrela Golobine?*

*Ko ti bi vedel, kod se voda muči,
po kakih temnih rupah se pretaka,
kako pred rojstvom hrepeni in čaka,
ko v mraku sanja, poje si o luči!*

*Ko bi poznal strahoto spodnje ječe,
vsak hip pod soncem bil ti zlat bi dar,
kot jaz ne vedel bi si kam od sreče
in Golobin ti ne bilo bi mar!*

*

*Ves dan je žela in zvečer prinesla
domov v zobeh je bilko od povresla. —
Odpri mi kamrico! — Jo že odprem,
če te na srce z bilko to pripnem!*

*

*Jaz z bilko sem pripet na tla domača —
kaj neki me ta modrijan uči! —
Naj svet se s tabo vred še bolj prevrača —
ta moja drobna bilčica drži!*

MED OSTRNICAMI

OTON ŽUPANČIČ

Kritiku

*V posodi teloh, brin s sončnega hriba . . .
Narišem vas, vi nežni, čili brsti;
in ko oko mi njih skrivnost ugiba,
takole se mi oglasé po vrsti:*

*„Če me prevračáš, me lahko razbiješ,
vsebino vso razsujesh in razliješ.“ —
„Ne tikaj se me, da mi dih ohraniš.“ —
„Nisem srdit, a glej, da se ne raniš.“*

*Tako sa rekli vaza, teloh, brin,
in jaz sem si besede njih zapisal,
lepo — kar meni môči — jih narisal
in tu jih vam pošiljam za spomin.*

*

*Jaz moram sam izbojevati boj:
na desno in na levo vse je mrak.
Ena stopinja le, in vse bo soj:
toda iz hrupa v hrup — to ni korak.*

*

*Nikar ne ženi zdaj krog mene hrupa,
ko se razgrebam prav do globočin;
ne drežaj mi sedaj v pogovor z njimi,
ki smo po dolgem času zopet skupaj.*

*Jaz pogovarjam z nemimi se brati,
in to je tih pogovor, tako tih,
da slišim žilo, ki mi tkè na vrati,
in bi ga zmotil najbolj rahel dih.*

*Z njimi se pogovarjam, ki so v jami,
posvétujem se z njimi, ki jih ni še:
naša beseda teče tiše in tiše
ko v svetlem snu — nikar me zdaj ne drami.*

*Meni je treba vélike tišine,
toliko let me je ovijal hrum,
od njega me boli srcé in um
in v njem mi preglušena duša gine.*

*Meni je treba vélike samôte;
skloniti moram se čez skrajni rob,
kjer ni več zvokov, kjer ni več podob,
zapreti oči in razprostreti rôke:*

*vso školjko, ki jo oklepa rimska cesta,
si moram zdaj pritisniti na úho,
tišino preiskati s tenkim sluhom,
da zasledim te, jasna, čista, zvesta.*

*In če nebeška znamenja so mreže,
ki vanje je najmanjši šum ujet,
in je šele za njimi tihi svet,
kjer bivaš ti, me tokraj nič ne veže.*

*Ti, ki sem te v mladosti srčno ljubil
in si mi v bojih stala vseh ob strani,
v slovenstva trdi tlaki sem te izgubil —
ktera najtišja te samota hrani?*

*Ti, ki ne dihaš, ako ne v svobôdi,
ti, ki brez tebe zame ni življenja,
spomni se bolečin in hrepenenja,
podaj mi roko, pesem, ti me vôdi.*

MED OSTRNICAMI

OTON ŽUPANČIČ

*Med enodnevnici pali smo oblak:
povsod, od belih mlinov, sivih žag
se zbirajo na kratek, kratek ples:
glej, rojstvo — smrt, en pomišljaj je vmes.*

*En pomišljaj samó, ena minuta,
da naglo vzklije cvet opojne nade,
ljubezni, bolečine in naslade;
en pomišljaj — čaroba je osuta.*

*V nebo so se vzvijale kot kadilo
za enodneven dar, življenju užgan.
In mi? Izteka tednov se število,
gledam nazaj — in vse je kot en dan.*

*

*Med ostrnice s poti sem zavil,
ko mrak večerni iz dolin je vstajal;
pogovor tih od onstran je prihajal
in me pripel na mesto, kjer sem bil.*

*

*Vriskaš vesel, ne veš za kes in greh —
to je biló v nedolžnih mladih dneh:
srcé ti je gorelo v čisti strasti,
slutilo ni, da je mogoče pasti.*

*A ponevedoma se vanj zaleze
zavratni strup, zarine smrtna kal,
in zate, ki tako si varno stal,
nenadoma ni več nikjer odveze.*

*Zvezde, razsute po nebá okrožji,
na vse prostranstvo lijejo svoj mir,
ti, vase ugreznjen, čutiš venomer,
da nekaj milega nad tabo toži.*

*

*Odprl si mi in spet zaprl nebesa,
prehitro zgrnil mi na dušo mrak!
Lej, po sencéh, ko sem ležala vznak,
solzé so tolikrat mi zvrhale ušesa!*

*

*In vidiš, da v temí življenja gosti
si bil brez razsvetljenja in modrosti,
kot dete, ki za jagodami lazi,
zelene bere, najbolj zrele gazi.*

*

*Tako sem čul pogovor iz temin
dveh, ki ne vesta kam iz bolečin;
beseda vsaka me je v srce pekla,
kot skozenj lastna mi bridkost bi tekla.*

*

*In koderkoli hodil sem po sveti,
kjer je srce človeško govorilo,
lahko mi ga biló je razumeti,
z njim moje vriskalo je in tožilo.*

*Le kadar modrijan mi prerokuje,
s krilečimi rokami večnost meri,
takrat se nekaj maje v moji veri,
poslušam, gledam, in vse mi je tuje.*

*

*Bogú nastavil logične je zanke,
razpregel metafizične mu mreže.
Dokaz je strnjen, tukaj te prestreže,
ne izmakneš se mi več, kraj je uganke!*

*A vsa ta trdna kajstva in zvita najstva
zapletajo le v nova nas zakajstva.
Res misliš, da boš Njega vanje ujel?
Ne boj se: On že najde iz njih vrzel.*

*

*Kriknil je deček: „Morska mesečina!“
nagnil se z brega in ujel jo v kapo:
skrivnostno sije blede rumenina,
da gledamo vsi s pridržano sapo.*

*Toda lepota traja en sam hip:
skoz platno teče voda ko skoz sito,
z njo se preceja bitje čudovito,
in pred očmi nam vgasne lepi ščip.*

*Okamenèl stoji fantič pred nami,
molče strmimo, kar nas je okrog;
kar eden iz osuplosti se zdrami,
pokaže prazno kapo in dahne: „Bog.“*